

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-57>

УДК 338.433:330.342

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ: ІНСТИТУЦІЙНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR INVESTIGATING TRANSFORMATION OF THE POST-WAR ECONOMY: INSTITUTIONAL AND TERRITORIAL CONTEXT

Матрунчик Дмитро Миколайович

кандидат технічних наук, докторант,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8173-2582>

Matrunchyk Dmytro

Lutsk National Technical University

У статті сформовано авторський концепт теоретико-методологічного забезпечення дослідження трансформації поствоєнної економіки в умовах становлення нової архітеконики міжнародної безпеки та формування постіндустріальних суспільств. Доведено, що в основі теоретико-методологічного інструментарію дослідження трансформаційних процесів в економіці у поствоєнний період має знаходитися комплекс принципів: системності, цілісності, емерджентності, релевантності, комплементарності, історизму. Обґрунтовано, що комбінація перерахованих принципів наукового пізнання виступає основною методологічною детермінантою вибору підходів дослідження сутнісно-змістовних характеристик трансформації поствоєнної економіки. Встановлено, що основними в дослідженні трансформаційних процесів у поствоєнний період виступають такі підходи: системний, інституціональний, телеологічний, тектологічний, когнітивний, градуалістський, мілітаристсько-доктринальний, секторальний та територіальний. Виявлено, що територіальна неоднорідність використання ресурсно-виробничого потенціалу національного господарства та поглиблення децентралізаційних процесів вимагають усестороннього використання територіального та інституціонального підходів, щоб виявити наявні резерви прискорення темпів соціально-економічного піднесення окремих регіонів з врахуванням вигод та додаткових можливостей, які сформувалися внаслідок завершення процесу створення територіальних громад та розширення повноважень органів місцевого самоврядування. Встановлено, що розкриття різних аспектів і складових та функціональної спрямованості трансформаційних економічних процесів у поствоєнний період буде забезпечено за умови використання таких груп методів дослідження: теоретичних, інституціональних, емпіричних та прогностичних. Доведено, що поєднання теоретичних, інституціональних, емпіричних та прогностичних методів дослідження дасть змогу обґрунтувати модель трансформації поствоєнної економіки України з врахуванням ендогенних ресурсів та екзогенних ризиків.

Ключові слова: трансформація, поствоєнна економіка, децентралізація, принципи, підходи, методи.

In this article the author's concept of theoretical and methodological support for studying transformation of the post-war economy under conditions of forming a new architectonics of international security and post-industrial societies is created. It is proved that the basis of theoretical and methodological toolkit for studying transformational processes in the economy during the post-war period should be a set of principles: systematicity, integrity, emergentness, relevance, complementarity, historicism. It is justified that the combination of listed scientific knowledge principles is the main methodological determinant of approaches choice to the study of essential and substantive characteristics of the post-war economy transformation. It is claimed that the following approaches are the main ones in the study of transformational processes during the post-war period: systemic, institutional, teleological, tectological, cognitive, gradualist, militarist-doctrinal, sectoral and territorial. It is found that the territorial heterogeneity of using the resource and production potential of the national economy and deepening the decentralization processes require the comprehensive use of territorial and institutional approaches in order to identify the available reserves for accelerating the pace of social and economic development of individual regions, taking into account the benefits and additional opportunities that were formed as a result of the completing the process of territorial communities creation

and expanding the powers of local self-government bodies. It is examined that the disclosure of various aspects and components and functional orientation of transformational economic processes during the post-war period will be provided under the condition of using the following groups of research methods: theoretical, institutional, empirical and prognostic. It is proved that the combination of theoretical, institutional, empirical and prognostic research methods will make it possible to substantiate the model of transformation of the post-war economy in Ukraine, taking into account endogenous resources and exogenous risks.

Keywords: transformation, post-war economy, decentralization, principles, approaches, methods.

Постановка проблеми. Трансформація є складним та багатофункціональним процесом, який охоплює сукупність численних засобів, методів та способів перетворення стійких і тимчасових зв'язків та відносин між складовими частинами економічної системи. Дане твердження свідчить про ускладнений характер трансформаційних процесів, що потребує формування багатоступінчатої системи теоретико-методологічного забезпечення дослідження та вибору моделі трансформації економічних систем різного таксономічного рівня. Найбільш ускладненим є формування теоретико-методологічного забезпечення дослідження трансформації поствоєнної економіки через наявність на даний момент багатьох деструктивних моментів в окремих секторах національного господарства у зв'язку з активними бойовими діями та ворожими обстрілами населених пунктів та об'єктів критичної інфраструктури життєзабезпечення. Побудова багатоступінчатої архітектури дослідження трансформації поствоєнної економіки має ґрунтуватися на використанні базових атрибутів дослідження трансформаційних процесів у складних економічних системах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика здійснення трансформаційних змін у національній економіці, а також проблеми імплементації передового іноземного досвіду реалізації політики трансформації регуляторного механізму піднімаються у працях вітчизняних вчених ще з початку 90-х років минулого століття і дотепер. У працях М. Галабурди, А. Герасименко, О. Громико, М. Диби, С. Єрохіна, О.І. Івашиної, С. Івашиної, Є. Кирилюк, І. Малого, С. Мочерного, О. Пелех, А. Поручника, А. Процаликіної та інших [1–9] піднімаються проблеми формування сучасної методології дослідження процесів трансформації економічних систем у сучасних умовах, розкривається економічний зміст та напрями трансформації економічних систем, ідентифіковано соціально-інституційні аспекти економічної трансформації. Водночас вторгнення російських військ на територію України та руйнування внаслідок ворожих обстрілів об'єктів цивільної інфраструктури зумовило необхід-

ність розроблення теоретико-методологічного забезпечення дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки нашої країни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розроблення інструментарію теоретико-методологічного забезпечення дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки на основі виокремлення специфікації принципів, підходів та методів наукового пізнання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вже майже два десятиліття як Україна визнана рядом міжнародних авторитетних агентств країною з ринковою економікою. Водночас за оцінками численних експертів значна кількість інститутів товарно-грошових відносин та підприємницької діяльності відзначається квазіринковим характером, що потребує поглиблення трансформаційних процесів в національній економіці як в частині регуляторного впливу держави і територіальних громад на відтворювальні процеси, так і в частині ринкового саморегулювання. Доцільність розширення спектра методів та способів трансформаційних змін також детермінується наслідками військової агресії Російської Федерації проти українського народу, яка призвела до загибелі та виїзду закордон великої кількості громадян, руйнації об'єктів житлової, соціальної та виробничої інфраструктури. Також євроінтеграційні прагнення України вимагають подальшої трансформації вертикальних та горизонтальних зв'язків між суб'єктами регуляторного впливу на відтворювальні пропорції і суб'єктами підприємницької діяльності та домогосподарствами.

Основною передумовою вибору ефективної моделі трансформації поствоєнної економіки України є розроблення комплексного інструментарію теоретико-методологічного забезпечення дослідження сутнісно-змістовних характеристик трансформаційних процесів у поствоєнний період з ідентифікацією всього спектра принципів, підходів та методів пізнання соціально-економічних явищ в контексті досягнення мети, цілей та завдань

трансформації поствоєнної економіки на інноваційних засадах.

Розробляючи модель теоретико-методологічної архітектури дослідження трансформації поствоєнної економіки необхідно виходити з того, що в основі методології наукових досліджень лежить система принципів, які визначають напрям та набір використання методологічних та теоретичних прийомів до вивчення окремих сторін соціально-економічних явищ. Підтверджує правильність даного підходу думка С. Мочерного, згідно якої, принцип – це вихідне положення і основа будь-якої наукової системи, які конкретизуються у певній сукупності економічних законів та категорій [7, с. 67]. Підбір принципів дослідження трансформації економіки базується на припущенні про те, що такі принципи забезпечать повноту дослідження, співвимірність використовуваних прийомів вивчення сутнісно-змістовних характеристик окремих складових трансформаційних процесів, континуально-часову єдність оціночних параметрів ретроспективи трансформаційних змін, взаємозв'язок методів вивчення економічних систем різних ієрархічних рівнів.

Виходячи з приведених міркувань, можна стверджувати, що вихідними положеннями дослідження та вибору моделі трансформації економічних систем різного таксономічного рівня виступають такі принципи: системності, цілісності, емерджентності, релевантності, комплементарності, історизму (рис. 1). Принцип системності забезпечує розгляд економіки як системи певних елементів та зв'язків між ними і дозволяє враховувати складність та нелінійність такого роду зв'язків, що дає можливість адекватно оцінити рівень організованості складових та виявити характер суб'єктно-об'єктних відносин в межах системи.

В спектрі принципів дослідження трансформації поствоєнної економіки вагоме місце займає принцип цілісності, дотримання котрого передбачає дослідження поствоєнної економіки як цілісної системи з усією багатогранністю складних лінійних та нелінійних взаємозв'язків, а також встановлення ендогенних та екзогенних впливів на окремі елементи. Поствоєнна економіка як система потребує розгляду окремих її складових, виходячи з принципів цілісності, з огляду на необхідність визначення тих елементів, які мають критично визначальне значення для підтримки прийнятного рівня самодостатності такого роду систем та усунення на початко-

вих етапах тих елементів, які містять значний потенціал деструктивності. Саме дотримання принципу цілісності дає можливість виявляти детермінуючий вплив одних елементів системи на інші, а також встановлювати тісноту зв'язку в системі суб'єктно-об'єктних відносин на різних ієрархічних рівнях.

Враховуючи те, що економічні системи є дуже складними системами із широкою гамою взаємозв'язків та взаємовпливів, важливого значення при побудові інструментарію теоретико-методологічного забезпечення дослідження такого роду систем є врахування такої їх ознаки як емерджентність. Емерджентність означає наявність у певної системи комплексу властивостей, які не є притаманними її окремим складовим або ж сумі цих елементів. Тому визначивши прикметні риси такої системи, їх недоцільно екстраполювати на окремі елементи або ж на системи меншого порядку. Також виявивши повною мірою властивості елементів, які є складовими системи, не можна однозначно говорити про наявність таких властивостей для всієї системи. З огляду на те, що поствоєнна економіка виступає поєднанням таких груп елементів, котрі різною мірою зазнали зовнішніх деструктивних впливів і потребують диференційованого підходу стосовно їх трансформації, при виборі моделі трансформації необхідно виходити з базових атрибутів та передового іноземного досвіду відновлення деформованих воєнними діями секторів національного господарства. З огляду на це, в спектрі принципів дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки вкрай важливо враховувати принцип емерджентності, тобто неможливості зведення прикметних для системи в цілому властивостей до окремих її елементів.

Поствоєнна економіка, це, як правило, – економічна система, яка потребує трансформаційних змін на основі програмування відповідного комплексу інституційних заходів, які призводять до системних та структурних зрушень. Програмування та проектування такого роду змін має базуватися на необхідності отримання у підсумку очікуваних результатів у формі системи індикаторів на основі дотримання певної сукупності критеріїв. При цьому головне завдання суб'єкта регуляторного впливу на об'єкт впливу в межах системи певного рівня складності максимальною мірою наблизити фактичні результати трансформації поствоєнної економіки до очікуваних, тому критично необхідним при побудові архітекто-

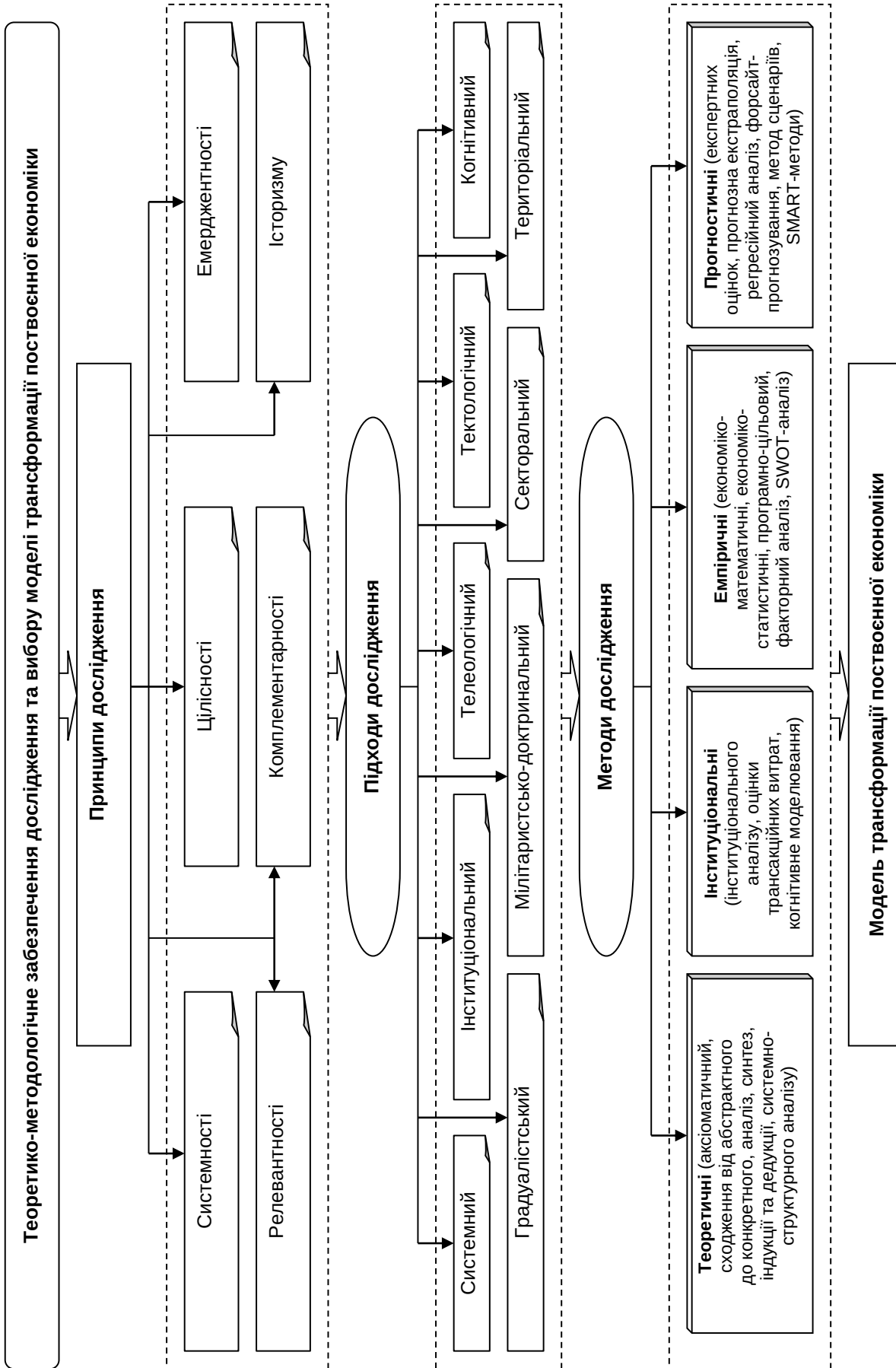

Рис. 1. Теоретико-методологічний інструментарій дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки

Примітка. Побудовано автором.

ніки теоретико-методологічного забезпечення дослідження трансформаційних процесів у поствоєнний період є дотримання принципу релевантності – обов'язкового встановлення міри відповідності отриманого результату бажаному.

У застосуванні підходів та методів дослідження процесів трансформації поствоєнної економіки дуже важливе значення має забезпечення їх взаємодоповнюваності, тобто вони повинні доповнювати один одного, а не бути взаємовиключними. Більше того, важливо у межах використання конкретного підходу наукового пізнання забезпечити взаємодоповнюваність різних методів досліджень, щоб адекватно встановити взаємовплив між елементами системи, якою виступає поствоєнна економіка. Тому одним з принципів формування сучасного інструментарію теоретико-методологічного забезпечення дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки має стати принцип комплементарності, який передбачає взаємообумовленість методів пізнання, які забезпечують вивчення окремих сторін національного господарства у поствоєнний період.

При дослідженні та виборі моделі трансформації поствоєнної економіки обов'язковою складовою є використання принципу історизму, який передбачає виявлення найбільш стійких взаємозв'язків між структурними елементами та в ієрархії суб'єктно-об'єктних відносин у попередні періоди та у різних країнах світу. Фактично принцип історизму дає змогу виявити придатність використання різноманітних методів та моделей трансформації поствоєнної економіки в окремо взятій країні, виходячи з передового досвіду інших країн, а також тих передумов, які в них сформувалися.

Виходячи із постулатів методології наукового пізнання та враховуючи специфіку дослідження трансформаційних процесів у поствоєнній економіці як складній системі, перераховані принципи (системності, цілісності, емерджентності, релевантності, комплементарності, історизму) виступають критеріальною базою та фундаментальною передумовою використання підходів дослідження та вибору моделі трансформації економічних відносин у поствоєнний період. Підхід – це теоретична позиція, яка визначає стратегію дослідження. У межах такої теоретичної позиції може використовуватися декілька методів наукового пізнання як теоретичного, так і емпіричного спрямування. Більше того, окремі методи наукових дослі-

джень можуть використовуватися у межах декількох підходів дослідження трансформаційних процесів у поствоєнній економіці.

Системний підхід виступає серцевиною теоретико-методологічного забезпечення дослідження трансформації поствоєнної економіки, оскільки дає змогу розглянути таку економіку з точки зору логічного поєднання її складових, використання важелів регуляторного впливу на трансформаційні процеси на різних ієрархічних рівнях, виявити рівень відкритості чи закритості такої системи, а також здатності адаптуватися до нових ендегенних та екзогенних умов.

На користь застосування системного підходу у дослідження складних економічних систем виступає А. Поручник, який, зокрема, зазначає, що системний підхід дозволяє структурувати дослідження, типологізувати характеристики предметів та явищ, виявити конкретні механізми цілісності об'єктів. Позитивна роль системного підходу у цьому зв'язку зводиться до: по-перше, розширення панорами пізнання, нефіксованості пізнавальної функції в якомусь одному напрямку, по-друге, можливості багатогранного аналізу внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків у сукупності елементного, структурного, функціонального, інтегративного, комунікативного та історичного аспектів [9, с. 17–18]. Саме системний підхід дозволяє встановити чи здатна система органічно умонтовувати додаткові елементи, які виступають каталізаторами відновлення базисних та надбудованих елементів національного господарства з огляду на ті деформації, що мали місце в умовах військової агресії.

В останні десятиліття прикметною рисою формування сучасної архітектури дослідження складних економічних систем стало використання інституціонального підходу, який передбачає використання різноманітних прийомів раннього та пізнього інституціоналізму і дає можливість розглянути трансформацію поствоєнної економіки через призму сформованості чи несформованості інститутів-правил та інститутів-організацій в частині їх відповідності класичним лекалам функціонування ринкової економіки, зокрема системи товарно-грошових відносин. На думку І. Малого, М. Диби та М. Галабурди, інституціональний підхід передбачає розгляд економіки не як раз і назавжди статичної системи, а як живий організм, що постійно трансформується. Економіка України саме тепер і переживає цей момент трансформації. Пред-

метом дослідження інституціоналізму є не лише ринковий механізм саморегулювання і економічна людина, а й проблеми безробіття, структурної та регіональної незбалансованості, проблеми взаємозв'язку економіки та політики, визначення ролі держави, суспільної організації людей [6, с. 20].

Досвід трансформаційних процесів у національній економіці України до 2022 року показав, що перевірені світовою практикою зразки реформування економічних відносин не спрацювали в нашій країні якраз через квазіринковий характер базисних інститутів, що породжувало велику кількість інституційних пасток (нездатність імпортованих інститутів приживлюватися в економічну систему) та інституційних розривів (невідповідність між задекларованими інститутами і їх практичним втіленням) і фактично блокувало рух до кращих практик соціально-орієнтованої ринкової економіки.

У випадку дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки наявність інституційних пасток та інституційних розривів не даватиме можливість забезпечити випереджальний тип трансформаційних змін і консервуватиме кризові явища, що у поствоєнний період є неприпустимим як з точки зору зміцнення господарської самодостатності національної економіки, так і з точки зору соціальної спрямованості трансформаційних процесів. З огляду на сказане, поєднання в межах інституціонального підходу різноманітних інституціональних методів дасть змогу на початкових етапах трансформаційних процесів усувати інституційні пастки та інституційні розриви і прискореними темпами відновлювати довоєнний потенціал економіки вже на інноваційній основі.

Доцільність використання телеологічного підходу дослідження трансформації поствоєнної економіки базується на припущенні про необхідність попереднього визначення мети, цілей та завдань відновлення і модернізації відповідних секторів національного господарства. Використання такого підходу даватиме можливість на певних етапах трансформації поствоєнної економіки співставляти індикативні показники з фактичними показниками відновлення економіки і вчасно усувати системні та структурні промахи у регуляторному впливі на трансформаційні процеси. Телеологічний підхід сприятиме упорядкованості етапів трансформаційних змін у часовому вимірі і даватиме можливість планувати джерела та методи ресурсного забезпечення реалізації обраних пріоритетів.

Багатогранність та багатофункціональність трансформації поствоєнної економіки потребує формування розгалуженої організаційної структури регуляторного впливу на трансформаційні процеси на різних ієрархічних рівнях. Така організаційна структура має відзначатися належним рівнем субординації управлінських ланок та передбачати корекцію окремих функцій при коливаннях внутрішнього та зовнішнього політико-економічного середовища, а також враховувати життєвий цикл суб'єктів регуляторного впливу у відповідності з фазою відновлення або становлення нових сегментів національного господарства. Такого роду заходи організаційного характеру можна вдало підібрати за умови використання тектологічного підходу (тектологія – загальнонаукова організаційна наука, в основі котрої знаходиться вивчення найбільш загальних законів організації) до побудови управлінської архітектури трансформації поствоєнної економіки, виходячи з засадничих постулатів теорії складних систем та проєктного менеджменту.

Враховуючи поведінкові характеристики акторів регуляторного впливу на трансформаційні процеси у поствоєнний період вкрай необхідним є використання когнітивного підходу. Саме когнітивний підхід даватиме можливість моделювати поведінкові характеристики акторів трансформаційного процесу і встановлювати взаємозв'язок між базовими установками та реакцією на них в процесі реалізації мети, цілей та завдань трансформації поствоєнної економіки. Проявом використання когнітивного підходу виступає ідентифікація центрів відповідальності в процесі трансформаційних змін через призму досягнення означених пріоритетів.

В умовах поствоєнного періоду, коли критично необхідний життєвий рівень, зокрема найменш захищених верств населення, не може бути забезпечений повною мірою через ринковий механізм саморегулювання доцільним є повернення більш вагомого регуляторного впливу держави на процеси соціально-економічного розвитку, щоб пом'якшити економічні і соціальні наслідки трансформаційних змін і усунути прояви масового зниження життєвого рівня населення. Такого роду зміни участі держави у регулюванні відтворювальних пропорцій відбудуться в межах використання градуалістського підходу. Саме методи градуалістського підходу дозволяють обґрунтовувати в межах регулювання трансформації поствоєнної економіки пріо-

ритетні напрями нарощення публічних витрат у модернізацію державних підприємств та оновлення критичної, в першу чергу, енергетичної інфраструктури, призупинення процесів приватизації та корпоратизації державних підприємств, усунення проявів використання лекал неоліберальної економіки при реалізації соціально значимих та екологічно орієнтованих проєктів як складових трансформації поствоєнної економіки в цілому.

Одним з важливих підходів дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки слід вважати мілітаристсько-доктринальний підхід, який передбачає вивчення передумов посилення вагомості військово-промислового комплексу у розширеному відтворенні ресурсно-виробничого потенціалу національного господарства та формування пакету пріоритетів його модернізації через призму виконання вимог воєнної доктрини.

Виходячи з того, що українська економіка відзначається високим рівнем багатофункціональної спрямованості та диверсифікованості окремих виробничих та соціальних ланок, виявлення найбільш дієвих та результативних форм, методів та способів трансформації вказаних ланок вже поствоєнної економіки вимагає застосування секторального підходу для дослідження змісту трансформаційних змін у поствоєнний період, який передбачає вивчення техніко-технологічної, ресурсно-виробничої та організаційно-економічної неоднорідності базових секторів національного господарства. Принциповим моментом у контексті використання секторального підходу є вибір секторів економіки, які мають отримати пріоритетне сприяння в частині фінансово-інвестиційного та консультативного супроводження, щоб забезпечити підйом суміжних з цими секторами ланок національного господарства.

Крім секторальної неоднорідності національна економіка також відзначається територіальною неоднорідністю як щодо галузевої спеціалізації, так і щодо природно-ресурсних передумов соціально-економічного розвитку. Це вимагає застосування територіального підходу до вибору пріоритетів трансформації економіки регіонів та територіальних громад, що дасть змогу диференціювати регуляторні важелі впливу на трансформаційні процеси у регіональних господарських комплексах та виявити полюси соціально-економічного піднесення територіально-адміністративних одиниць. Більше того, децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування вима-

гають пошуку додаткових резервів відновлення поствоєнної економіки за рахунок тих ресурсів, які концентруються в ареалі впливу місцевої влади.

Перераховані підходи дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки вимагають комбінації методів наукового пізнання на основі поєднання методів теоретичного (аксіоматичний метод, сходження від абстрактного до конкретного, аналіз, синтез, індукція та дедукція, системно-структурний аналіз) та емпіричного (економіко-математичні, економіко-статистичні методи, програмно-цільовий метод, факторний аналіз, SWOT-аналіз) спрямування, що дасть можливість поряд з уточненням сутнісно-змістовних характеристик трансформаційних змін визначити параметричні виміри досягнення мети, цілей та завдань трансформації поствоєнної економіки. Наявні системні протиріччя в регуляторному механізмі, які накопичувалися протягом декількох десятиліть і виступають інституційним бар'єром для повноцінної реалізації пріоритетів трансформації поствоєнної економіки, можуть бути усунені за умови використання прийомів інституціонального аналізу, оцінки величини трансакційних витрат, когнітивного моделювання. Виходячи з багатофункціональної спрямованості трансформації поствоєнної економіки та необхідності упередження негативних екстерналій, важливе значення в системі застосування інструментарію теоретико-методологічного забезпечення дослідження та вибору моделі трансформації поствоєнної економіки відіграють прогностичні методи (метод експертних оцінок, прогнозна екстраполяція, регресійний аналіз, форсайт-прогнозування, метод сценаріїв, SMART-методи), використання котрих дасть змогу вчасно виявляти деструктивні елементи та підбирати антикризові заходи їх усунення.

Висновки. Формування сприятливого інституційного підґрунтя для реалізації відповідної моделі трансформації поствоєнної економіки потребує розроблення інструментарію теоретико-методологічного забезпечення дослідження пріоритетів та складових такої трансформації з відповідною ідентифікацією принципів, підходів та методів, щоб виявити сутнісно-змістовні характеристики специфіки відновлення поствоєнної економіки і забезпечити випереджальний розвиток національного господарства з огляду на необхідність подолання інституційних та технологічних розривів з високорозвиненими країнами. Особливо

важливе значення має застосування інституціонального підходу дослідження трансформаційних процесів у поствоєнний період, щоб вчасно виявити нерозвиненість окремих інститутів-правил та інститутів-організацій і сформувавши пакет інструментів їх модернізації у відповідності із передовою європейською практикою. Дослідження показали, що територіальна неоднорідність національного гос-

подарства вимагає усестороннього застосування територіального підходу дослідження та вибору моделі поствоєнної економіки, щоб сформувавши критерії для диференціації методів та інструментів трансформаційних змін на рівні регіонів та територіальних громад і використати усі резерви та нові можливості, що виникли внаслідок поглиблення децентралізаційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Герасименко А. Г. Економічний зміст та напрямки трансформації економічних систем. *Економічний вісник*. 2015. № 3. С. 7–22.
2. Громико О. Зміст поняття «трансформація» як базової наукової категорії. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1/2(46/47). Ч. 1. С. 125–131.
3. Єрохін С. А. Трансформаційний процес та його структуризація. *Актуальні проблеми економіки*. 2005. № 2(44). С. 4–12.
4. Івашина С. Ю., Івашина О. Ф. Соціально-інституціональні аспекти економічної трансформації. *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 309–314.
5. Кирилук Є. М., Прошчаликіна А. М. Методологія дослідження процесів трансформації економічних систем у сучасних теоріях. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 4. С. 172–179.
6. Малий І. Й., Діба М. І., Галабурда М. К. Держава і ринок: філософія взаємодії. Монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 358 с.
7. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження. Львів : Світ, 2001. 416 с.
8. Пелех О. Б. Структурні зрушення і трансформації як процеси та результати структурних змін в економіці. *Бізнес Інформ*. 2018. № 3. С. 8–14.
9. Поручник А. М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі. Монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 352 с.

REFERENCES:

1. Herasymenko A. H. (2015) Ekonomichnyi zmist ta napriamky transformatsii ekonomichnykh system [Economic content and directions of transformation of economic systems]. *Ekonomichnyi visnyk*, vol. 3, pp. 7–22.
2. Hromyko O. (2016) Zmist poniattia «transformatsiia» yak bazovoi naukovoї katehorii [The content of the concept of "transformation" as a basic scientific category]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1/2(46/47) part 1, pp. 125–131.
3. Ierokhin S. A. (2005) Transformatsiinyi protses ta yoho strukturyzatsiia [The transformation process and its structuring]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 2(44), pp. 4–12.
4. Ivashyna S. Iu., Ivashyna O. F. (2014) Sotsialno-instytutsionalni aspekty ekonomichnoi transformatsii [Social and institutional aspects of economic transformation]. *Problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 309–314.
5. Kyryliuk Ye. M., Proshchalykina A. M. (2011) Metodolohiia doslidzhennia protsesiv transformatsii ekonomichnykh system u suchasnykh teoriiakh [Methodology for researching processes of transformation of economic systems in modern theories]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, vol. 4, pp. 172–179.
6. Malyi I. I., Dyba M. I., Halaburda M. K. (2005) Derzhava i rynek: filosofiiia vzaiemodii. Monohrafiia [The state and the market: philosophy of interaction. Monograph]. Kyiv: KNEU, 358 p.
7. Mochernyi S. V. (2001) Metodolohiia ekonomichnoho doslidzhennia [Methodology of economic research]. Lviv: Svit, 416 p.
8. Pelekh O. B. (2018) Strukturni zrushennia i transformatsii yak protsesy ta rezultaty strukturykh zmin v ekonomitsi [Structural shifts and transformations as processes and results of structural changes in the economy]. *Biznes Inform*, vol. 3, pp. 8–14.
9. Poruchnyk A. M. (2008) Natsionalnyi interes Ukrainy: ekonomichna samodostatnist u hlobalnomu vymiri. Monohrafiia [National interest of Ukraine: economic self-sufficiency in the global dimension. Monograph]. Kyiv: KNEU, 352 p.